

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
PAJAMŲ MOKESČIO ĮSTATYMO NR. IX-1007 2, 5, 8, 12-1, 16 IR 17 STRAIPSNŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Pajamų mokesčio įstatymo Nr. IX-1007 2, 5, 8, 12-1, 16 ir 17 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas parengtas, įvertinus tai, kad nuo 2026 m. sausio 1 d. įsigaliojo Lietuvos pensijų kaupimo įstatymo pokyčiai, kurie suponavo esminę II pensijų pakopos sistemos pertvarką, kur įteisinti pakeitimai įtvirtino galimybę gyventojams ne tik stabdyti įmokų mokėjimą, bet ir atsiimti dalį ar net visą sukauptą pensijų turtą iki pensinio amžiaus. Nors šie pakeitimai buvo grindžiami siekiu didinti gyventojų pasirinkimo laisvę, praktika rodo, kad jie sukūrė reikšmingą neigiamą poveikį ilgalaikiam pensijų kaupimui. Jau pirmaisiais reformos įgyvendinimo mėnesiais pastebima tendencija, kad didelė dalis gyventojų renkasi trumpalaikį finansinį likvidumą vietoje ilgalaikio kaupimo pensijai. Nuo šių metų liberalizavus antros pakopos pensijų kaupimo sistemą ir leidus gyventojams iš jos pasitraukti ar atsiimti dalį arba visas lėšas jau 49,3 tūkst. žmonių pasitraukė iš sistemos arba atsiėmė 25 proc. lėšų. Tai rodo reikšmingą pasitikėjimo kaupimo sistema mažėjimą ir signalizuoja apie struktūrinę problemą – pensijų sistema praranda savo pagrindinę funkciją kaip ilgalaikio taupymo instrumentas. Gyventojams numatyta galimybė nuo 2026 metų sausio 1 dienos iki 2027 metų gruodžio 31 dienos atsiimti savo lėšomis į antrąją pensijų pakopą sumokėtas įmokas kartu su investiciniu prieaugiu. Šios lėšos būtų išmokamos netaikant gyventojų pajamų mokesčio. Kitaip bus elgiamasi su įmokomis, kurias už žmogų pervedė „Sodra“ ar valstybės biudžetas. Šios įmokos paverčiamos papildomais pensijų apskaitos vienetais. Šie vienetai bus įtraukti į „Sodros“ pensijos apskaitą ir ateityje didins asmens individualią socialinio draudimo pensijos dalį.

Pažymėtina, kad Lietuvos pensijų fondų sistema iki reformos demonstravo stabilų augimą: bendras sukauptas turtas 2025 m. pasiekė apie 10,6 mlrd. eurų, o metinis augimas sudarė daugiau kaip 16 proc. Tai patvirtina, kad sistema veikė kaip efektyvus ilgalaikio investavimo mechanizmas, tačiau naujieji reguliavimo pakeitimai keičia gyventojų elgseną iš kaupimo į vartojimą. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad dabartinis reguliavimas silpnina ilgalaikio kaupimo paskatas, didina sistemos nestabilumą, mažina būsimų pensijų adekvatumą, skatina ankstyvą lėšų „išėmimą“ vietoje investavimo.

Esant susidariusiai situacijai, būtina pasiūlyti alternatyvas kaupti senatvei, kur būtų skatinamas ilgalaikis investavimas, suteikiamas lankstumas, bet kartu išlaikyta kaupimo disciplina, užtikrinta didesnė individuali atsakomybė už pensijos dydį bei didintų gyventojų pasitikėjimą ilgalaikiu kaupimu bei investavimu. Paminėtina, kad Europos Komisija (EK) aktyviai stebi Lietuvos pensijų kaupimo sistemą, pabrėždama būtinybę didinti nepakankamą, vos 40% siekiančią pensijų pakeitimo normą (ES vidurkis ~58%). EK rekomenduoja skatinti dalyvavimą finansų rinkose, stiprinti papildomą kaupimą, o kai kurie siūlomi reformos pakeitimai įvardijami kaip keliantys riziką. Europos Komisija (EK) kartu su kitomis tarptautinėmis institucijomis, tokiomis kaip EBPO ir Tarptautinis valiutos fondas (TVF), išreiškė kritiką įvykdytai antrosios pensijų pakopos reformai Lietuvoje. EK, EBPO ir TVF akcentavo, kad pakeitimai gali pakenkti būsimų pensijų dydžiui ateityje gali mažinti pensijas ir daryti spaudimą viešiesiems finansams, ypač senstant visuomenei.

Alternatyvių pasiūlymų, kaip didinti pensijas ateityje pasiūlyta nebuvo, nors į tai ir buvo atkreipta dėmesį XIX Vyriausybės Ekonomikos ir inovacijų bei Finansų ministerijos.

Siūloma įtvirtinti investicinės sąskaitos modelį pensijų kaupimui, kuris leistų gyventojams savarankiškai investuoti lėšas ne mažiau nei 15 metų, taip pat investuoti ir iki šių metų pensijų fonduose sukauptas lėšas, suteiktų mokesčių lengvatas ilgalaikiam kaupimui, ribotų ankstyvą lėšų išėmimą ir reguliuotą apmokestinimą (iki nustatytos VDU ribos), skatintų kapitalo kaupimą per finansų rinkas. Tokiu būdu būtų užtikrinta galimybė savarankiškai investuoti ir kaupti didesnei pensijai. Paminėtina, kad pasiūlyme įvertinta ir galimybė išsiimti lėšas, kai asmeniui paskiriama išankstinė senatvės pensija.

Taip pat, siūloma papildyti finansinių produktų sąrašą pirminėje vertybinių popierių rinkoje platinamai perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais ir viešo siūlymo būdu išplatintomis obligacijomis, siekiant užtikrinti investicinės sąskaitos režimo neutralumą ir visapusišką taikymą skirtingoms investavimo formoms. Šiuo metu galiojantis reguliavimas iš esmės orientuotas į antrinėje rinkoje prekiaujamus finansinius instrumentus, tačiau neapima visų praktikoje plačiai naudojamų investavimo būdų, ypač susijusių su finansinių priemonių įsigijimu pirminėje rinkoje. Be to, obligacijos yra viena iš pagrindinių ir plačiausiai naudojamų investavimo priemonių. Ribojimas jas įsigyti tik per prekybos vietas nepagrįstai susiaurina investicinės sąskaitos taikymo apimtį, kadangi reikšminga dalis obligacijų platinama ne per prekybos vietas, o tiesiogiai pirminėje rinkoje.

Siūlomas modelis sudarytų prielaidas tvaresniam investavimui ir pensijų kaupimui, skatintų asmeninę atsakomybę ir finansinį raštingumą, užtikrintų nustatytą minimalų kaupimo laikotarpį, prisidėtų prie kapitalo rinkų plėtros Lietuvoje, sudarytų galimybes siekti didesnės investicinės grąžos ir taip didintų gyventojų galimybes sukaupti orią pensiją ateityje.

Siūlomo teisinio reguliavimo tikslas – sudaryti sąlygas gyventojams savarankiškai kaupti lėšas senatvei per investicinę sąskaitą, taikant aiškų ir konkurencingą mokesstinį režimą, kuris skatintų ilgalaikį investavimą ir asmeninę atsakomybę už finansinę ateitį. Siūlomas investicinės sąskaitos pensijos kaupimui modelis papildoma esama pensijų sistemą, sudarydamas alternatyvą tiek antrajai, tiek trečiajai pakopoms. Jis suteikia gyventojams daugiau pasirinkimo laisvės, skatina asmeninę atsakomybę ir ilgalaikį investavimą, o kartu prisideda prie tvaraus ekonomikos augimo ir kapitalo rinkų plėtros.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai.

Įstatymo projektą teikia Seimo narys Lukas Savickas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Šiuo metu nėra įstatymo, reguliuojančio investicinę sąskaitą pensijos kaupimui ir jos apmokestinimą.

Sprendžiant pensijų kaupimą yra svarbu įvertinti antrąją ir trečiąją pensijų pakopas. Pažymėtina, kad antroji pensijų pakopa grindžiama mišriu finansavimo modeliu, kai kaupimas vykdomas iš gyventojų įmokų (nuo darbo užmokesčio) ir valstybės biudžeto paskatos (valstybės įnašo). Antroje pensijų pakopoje investavimas vykdomas per pensijų fondus, be galimybės gyventojui savarankiškai pasirinkti konkrečius finansinius instrumentus, lėšų likvidumas yra ribotas (lėšos išmokamos tik įstatyme nustatytais atvejais), mokesstinis skatinimas yra netiesioginis – per valstybės įnašą.

Šiuo metu galiojantis trečiosios pakopos pensijų kaupimo modelis grindžiamas mokesčių lengvata įmokų stadijoje – gyventojų pajamų mokesčio lengvata taikoma įmokoms į pensijų fondus, tačiau išmokėjimo stadijoje taikomas apmokestinimas priklauso nuo išmokėjimo sąlygų ir laikotarpio.

Tuo tarpu siūlomas investicinės sąskaitos pensijos kaupimui modelis grindžiamas kitokiu principu – gyventojui suteikiama galimybė savarankiškai investuoti, o mokestinė lengvata bus taikoma išmokėjimo stadijoje, numatant, kad iki nustatytos ribos išmokėtos lėšos neapmokestinamos gyventojų pajamų mokesčiu. Investicinė sąskaita grindžiama visiškai savanorišku dalyvavimu, suteikia gyventojui pilną investavimo sprendimų kontrolę, leidžia pasirinkti investavimo strategiją ir finansinius produktus, taiko tiesioginę mokestinę lengvatą išmokėjimo stadijoje.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Siūlomas pakeitimas įsigaliojū nuo balandžio 1 d., tai sudarytų prielaidas tvaresniam investavimui ir pensijų kaupimui, skatintų asmeninę atsakomybę ir finansinį raštingumą, užtikrintų nustatytą minimalų kaupimo laikotarpį, prisidėtų prie kapitalo rinkų plėtros Lietuvoje, sudarytų galimybes siekti didesnės investicinės grąžos ir taip didintų gyventojų galimybes sukaupti orią pensiją ateityje.

Įstatymo projektu siūloma įtvirtinti naują teisinį institutą – investicinę sąskaitą pensijos kaupimui, skirtą gyventojui ilgalaikiam kaupimui senatvės pensijai, nustatant jos apibrėžtį, naudojimo sąlygas ir apmokestinimo tvarką. Numatyta, kad šioje sąskaitoje kaupiamos ne mažiau kaip 15 metų ir reinvestuojamos pajamos iki senatvės pensijos amžiaus arba iki asmeniui yra paskiriama išankstinė pensija nėra laikomos pajamų mokesčio objektu, o sukakus senatvės pensijos amžių išimamos lėšos neapmokestinamos, neviršijant nustatytos ribos, ją viršijanti dalis apmokestinama taikant 15 procentų tarifą. Taip pat nustatoma, kad iki senatvės pensijos amžiaus išimamos lėšos apmokestinamos bendra investicinės sąskaitos pajamų apmokestinimo tvarka bei detalizuojamos gyventojui informavimo ir apskaitos pareigos.

Įstatymo projektu siūloma papildyti finansinių produktų sąrašą pirminėje rinkoje platinamais perleidžiamaisiais vertybiniais popieriais ir viešo siūlymo būdu platinamomis obligacijomis, siekiant užtikrinti investicinės sąskaitos režimo neutralumą, išvengti skirtingo ekonomiškai tapačių investicijų apmokestinimo ir išplėsti reguliavimo taikymą praktikoje plačiai naudojamiems investavimo būdams

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas Įstatymo projektas neigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekto nuostatos turės teigiamą įtaką verslo sąlygoms, nes atsiranda nauja galimybė išplėsti finansavimo galimybes ir padidinti kapitalo rinkos konkurencingumą, sudarant sąlygas įmonėms pritraukti lėšas ne tik per antrinę, bet ir per pirminę rinką. Platesnė investuotojų bazė ir didesnis mažmeninių investuotojų įsitraukimas skatins kapitalo pasiūlą, mažins finansavimo kaštus ir stiprins alternatyvių finansavimo šaltinių prieinamumą. Be to, ilgalaikio investavimo skatinimas prisidės prie finansų rinkos stabilumo ir didins visos finansų sistemos atsparumą ekonominiams svyravimams.

8. Ar įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštaruoja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Įstatymas tinkamai inkorporuojamas į teisinę sistemą. Kitų teisės aktų keisti nereikės.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas atitinka Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimus.

11. Įstatymų projektų atitiktis Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

Įstatymo projektas neprieštaruoja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei.

12. Įstatymų įgyvendinimui reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, juos priimti turintys subjektai.

Įgyvendinamųjų aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti.

Papildomų lėšų Įstatymo projekto įgyvendinimui nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados.

Nėra.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas ir sritis.

Reikšminiai Įstatymų projektų žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „investicinė sąskaita“. „pensijos kaupimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai.

Nėra.

Teikia

LR Seimo nariai